

علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره بیست و یکم، شماره چهار، فروردین ماه ۹۸

راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای

روستایی (مورد مطالعه: اساتید دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه رازی)

سمیه خسروی^{۱*}

somavehkh6889@gmail.com

حسین مهدیزاده^۲

علی اصغر میرکزاده^۳

تاریخ پذیرش: ۹۶/۳/۳

تاریخ دریافت: ۹۶/۲/۱۳

چکیده

زمینه و هدف: با وجود این که مسأله‌ی فقر یک مشکل جهانی است اما نمود آن در روستاهای ما بیش‌تر حاکم است، تحولات شگرف و گسترده‌ای که هر روزه در تمامی عرصه‌های زندگی بشری و فرهنگ حاکم بر جوامع رخ می‌دهد، موجب شده تا کارآفرینی روستایی به عنوان یک راهبرد اثر بخش برای کاهش فقر، توسعه اقتصادی و ایجاد اشتغال پایدار شناخته شود. در این راستا در کشورهای در حال توسعه، سرمایه‌گذاری در مشاغل سبز و آموزش کارآفرینی سبز می‌تواند کمک بزرگی به ایجاد اشتغال پایدار و رشد اقتصادی، اجتماعی و حفظ محیط‌زیست کند.

روش بررسی: تحقیق حاضر درصدد است با روش کیفی و بر اساس رهیافت گرندد تئوری، راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی را مورد مطالعه قرار دهد. شیوه‌ی نمونه‌گیری مبتنی بر هدف بوده است و از اساتید دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی انتخاب شدند و از آن‌ها مصاحبه به عمل آمد. سوالات محوری این پژوهش عبارتند از: دیدگاه آن‌ها نسبت به راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی چگونه است؟ راهبردهای فردی آن‌ها برای راه‌اندازی کارآفرینی سبز چگونه است؟ پیامدهای توانمندسازی فقرای روستایی با راه‌اندازی کارآفرینی سبز چگونه است؟

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق نشان داد تبیین‌کننده‌های دیدگاه اساتید نسبت به راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی « زیرساخت‌های ایجاد کارآفرینی سبز»، « فرهنگ کارآفرینی سبز»، « چارچوب‌های حمایتی از کارآفرینی سبز» و « فرهنگ تولید محصولات سبز» بودند.

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی، گروه کارآفرینی و توسعه روستایی دانشگاه ایلام، ایلام، ایران. (مسئول مکاتبات).

۲- استادیار، گروه کارآفرینی و توسعه روستایی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.

۳- استادیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه رازی، دانشگاه رازی، رازی، ایران.

بحث و نتیجه گیری: نتایج تحقیق نشان داد: پیامدهای توانمندسازی فقرای روستایی با راه‌اندازی کارآفرینی سبز از دیدگاه اساتید کاهش فقر اقتصادی، کاهش بیکاری، دسترسی راحت‌تر به مسکن، امید به زندگی، کاهش مهاجرت، رضایت و ارتقا سطح زندگی، امنیت غذایی پایدار، توانمندسازی و مهم‌تر از همه حفظ محیط‌زیست و توسعه پایدار بودند.

واژه‌های کلیدی: کارآفرینی سبز، گرندد تئوری، توانمندسازی، فقرای روستایی.

Launching green entrepreneurship as a strategy for empowering the poor villagers (Case study: Professors of Agriculture Faculty, Razi University)

Somayeh Khosravi^{1*}

somayehkh6889@gmail.com

Hossein Mehdizadeh²

Ali Asghar Mirakzadeh³

Admission Date: May 24, 2017

Date Received: May 3, 2017

Abstract

Background and Objective: Although poverty is a global problem, it is more dominant in villages of Iran. Dramatic and widespread changes occur every day in all areas of human life and the dominant culture in communities has introduced rural entrepreneurship as an effective strategy for mitigation of poverty, economic development and sustainable job creation. In this regard, in developing countries, investment in green jobs and green entrepreneurship education can greatly contribute to sustainable job creation, economic and social development and environmental protection.

Method: The present study seeks to launch green entrepreneurship as a strategy for empowering the poor villagers based on the qualitative method and the Grounded Theory approach. Sampling method was of purpose-oriented type, and the professors of the faculty of agriculture in Razi University were selected and interviewed. Central questions covered in this study are: what are their views towards launching green entrepreneurship as a strategy for empowering the poor villagers? What are their individual strategies for launching green entrepreneurship? What are the consequences of empowering the poor villagers by launching green entrepreneurship?

Findings: Findings revealed that explaining the views of the professors towards launching green entrepreneurship as a strategy for empowering the poor villagers were "infrastructures creating green entrepreneurship", "green entrepreneurship culture", "supportive framework of green entrepreneurship" and "green products culture".

Discussion and Conclusion: The results showed that the consequences of empowering the poor villagers by launching green entrepreneurship from viewpoints of the professors were economic poverty reduction, reduction of unemployment, access to comfortable housing, life expectancy, reduction of immigration, empowerment, satisfaction and improvement of level of life, sustainable food security, empowering and more importantly environmental protect and sustainable development.

Keywords: Green entrepreneurship, Grounded Theory, Empowerment, Poor villagers

1- Graduate Student of Rural Development, Ilam University*(Corresponding Authors)

2- Assistant of Rural Development, Ilam University

3- Assistant of Agricultural Education and Extension, Razi University.

مقدمه

با استناد به آمار موجود تقریباً ۷۰ درصد فقیران جهان در نواحی روستایی زندگی می‌کنند (۱). با وجود این که فقر مشکلی جهانی است، اما بروز بیش‌تر آن در روستاها باعث شده که به عنوان مهم‌ترین مشکل نواحی روستایی مطرح شود (۲). نواحی روستایی در سطح ملی، منطقه‌ای و محلی با چالش‌های اساسی متعددی در زمینه‌های زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نهادی روبرو هستند. مهم‌ترین چالش‌های اقتصادی را می‌توان به گستردگی فقر در محیط‌های روستایی، بیکاری و مساله اشتغال در نواحی روستایی، سنتی بودن شیوه‌های تولید و پایین بودن سطح بهره‌وری، آسیب پذیری شدید منابع تولید و درآمد روستاییان از بروز سوانح طبیعی را می‌توان بیان کرد (۳). بنابراین یکی از مشکلات اساسی کشور ما، عقب ماندگی روستاها و مهاجرت روستاییان به نواحی شهری است که عامل اصلی آن مسائل اقتصادی، به خصوص دسترسی به اشتغال بوده است، که مشکلات بسیار زیادی مانند حاشیه نشینی، کاهش کیفیت زندگی، کمبود اشتغال، افزایش جرم و جنایت در شهرها به همراه داشته است. لذا جهت دستیابی به پارادایم توسعه روستایی، برنامه‌های توسعه روستایی بیش از هر چیز بر توانمندسازی^۱ گروه‌های مختلف روستایی از جمله: فقرا تاکید دارد (۴). به باور میگر (۲۰۰۴)، توانمندسازی منجر می‌شود تا اشتغال‌زایی، امنیت غذایی، بهداشت، اشتغال، حفاظت از محیط زیست و مدیریت منابع طبیعی در مناطق روستایی محقق شود (۵).

از جمله راهکارهای بیرون رفت از وضعیت بحرانی اشتغال و توسعه روستایی جوامع محلی روی آوردن به مقوله کارآفرینی و از جمله کارآفرینی سبز^۲ می‌باشد زیرا کارآفرینی می‌تواند از یک طرف به راهکاری جدید در نظریه‌های توسعه برای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی در مناطق روستایی در راستای دستیابی به توسعه‌ی پایدار روستایی منجر شود (۶)، و از طرف دیگر فرصت‌های مناسبی را برای کاهش ریسک معیشتی و افزایش امنیت غذایی پایدار در مناطق روستایی فراهم آورد همچنین

می‌تواند یکی از زمینه‌های مناسب برای ایجاد اشتغال در بخش‌های کشاورزی و غیر کشاورزی باشد (۷)، و قابل ذکر است از سال ۱۹۷۰ توسعه پایدار به عنوان یک هدف اجتماعی با تمرکز بر ضرورت تلفیق و پیگیری رفاه انسانی همراه با کاهش تخریب محیط‌زیست مطرح شده است. در این راستا، توسعه پایدار باعث مرتبط شدن اهداف اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی می‌گردد. در اصل در توسعه پایدار کسب و کارها باید برای اهداف زیست محیطی و اجتماعی در مقابل اهداف اقتصادی اهمیت یکسانی قایل شوند (۸). کارآفرینی سبز نوعی از کارآفرینی همراه با نوآوری است که در راستای بهره‌برداری از فرصت‌های خلاقانه برای منافع اقتصادی و عدالت در جامعه، با رعایت اصول توسعه پایدار و حفظ محیط زیست و مصرف بهینه به بهبود کیفیت زندگی جوامع کمک می‌کند (۹). کارآفرینی سبز یکی از راه‌های ممکن برای مدیریت تخریب محیط‌زیست به شمار می‌رود و یکی از ابعاد مهم آن در بخش کشاورزی است (۱۰). بنابراین کارآفرینی سبز به عنوان شاخه‌ای از کار آفرینی مورد توجه جدی قرار گرفته است که با هدف تولید محصولات دوست‌دار محیط‌زیست در طی فرآیندهای تولیدی حفاظتی می‌باشد (۱۱). کارآفرینی سبز منجر به ایجاد مشاغل پایدار با عنوان مشاغل سبز^۳ شده و به سرعت توسعه پایدار اقتصادی جوامع را قدرت می‌بخشد (۱۲). افزون بر این کارآفرینی سبز و کسب و کارهای سبز می‌تواند درآمد و فرصت‌های اشتغال قابل ملاحظه‌ای را در روستاها ایجاد نماید (۱۳). تلاش برای آموزش مفاهیم سبز و توسعه کارآفرینی سبز می‌تواند گامی موثر در ایجاد اشتغال و توسعه‌ی پایدار و توانمندسازی فقرای روستایی باشد ذکر این نکته نیز قابل تامل است که در بخش کشاورزی افزایش تولیدات سبز و ارگانیک نیاز جامعه بوده که تقاضا برای آن رو به فزونی است، همچنین آموزش مهارت‌های کاشت، داشت، برداشت و تولید محصولات کشاورزی و دامی سبز و ارگانیک برای روستاییان علاوه بر اشتغال‌زایی و درآمدزایی می‌تواند بر سلامت جامعه تاثیرات مثبتی داشته باشد، و از آنجایی

1-Empowerment

2-Green entrepreneurship

3-Green jobs

گذارند و پتانسیل لازم را برای یک تحول پایدار در صنعت بر عهده دارند (۱۶). آلن و مالین (۲۰۰۸)، بررسی ۱۰ مورد مطالعه کارآفرینان سبز توسط نشان دادند سه سازه ی کلیدی جامعه شناختی در کسب و کار سبز مهم می‌باشند: انگیزه‌های شخصی و ماموریت (عشق و شور و فروتنی)، محل (جامعه) و یک نگرش پایدارگرایانه (۱۷). سپه پناه و موحدی (۱۳۹۴)، در تحقیقی با عنوان کارآفرینی پایدار رویکردی نو در کشاورزی کارآفرینی پایدار را یکی از راه‌های ممکن برای مدیریت تخریب محیط‌زیست به شمار می‌رود و یکی از ابعاد مهم در بخش کشاورزی است. لذا، توجه به قابلیت‌های پایداری و ایجاد نگرش مثبت و نیز به کارگیری کارآفرینی پایدار می‌تواند به فعالیت‌های کشاورزی کمک کند (۱۸). لاریجانی و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهشی با عنوان ارایه نظریه زمینه‌ای برای مشاغل سبز؛ راهکار هزاره سوم بر حفاظت محیط‌زیست با روش گردند تئوری راهکارها و پیشنهادهایی کاربردی در خصوص سبز سازی مشاغل به عنوان راهکار هزاره سوم در حفاظت محیط زیست و نیز کمک به مسوولان محیط‌زیست برای برنامه‌ریزی‌هایی مناسب ارائه می‌دهد و نشان می‌دهد عوامل زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی بر روند سبز مشاغل، تاثیرگذار است (۱۹). گوهرشاهی (۱۳۹۴)، در پژوهش با عنوان کارآفرینی سبز در روستا با رویکرد توسعه پایدار بیان می‌کند پروژه ترسیب کربن، الگوی سیستم مزرعه کوچک و کشاورزی ارگانیک به عنوان ظرفیت‌هایی مناسب جهت توسعه مشاغل سبز و کارآفرینی سبز در روستاهای استان خراسان شمالی بشمار می‌آیند. در این مقاله جهت اعتلای فرهنگ "کارشایسته و مشاغل سبز" با بهره گیری از مفاهیم سبز و کارآفرینی سبز با توجه به پتانسیل‌های موجود در روستا با مشارکت تعاونی‌های دهیاری و جوامع محلی و همچنین همکاری سازمان‌های دولتی، موجبات توسعه پایدار را در روستاهای استان خراسان شمالی مورد بررسی و کنکاش قرار داد تا مهاجرت فزاینده از روستا به شهرکاهش یابد و مهاجرت به صورت معکوس صورت گیرد (۲۰). حسین‌زاده و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهش خود با عنوان نقش آموزش‌های مهارتی و کارآفرینی در توسعه مشاغل سبز و پایدار روستایی

که اساتید رشته‌های کشاورزی با روستاها بیش‌تر در ارتباط هستند و توسعه پایدار را یک اصل اساسی در نظر دارند و با مفهوم کارآفرینی سبز بیش‌تر آشنا هستند و می‌توان آن‌ها را متخصصین روستایی در نظر گرفت و از نظرات آن‌ها در زمینه‌ی راه‌اندازی کارآفرینی سبز استفاده کرد بنابراین آن‌ها را به عنوان جامعه مورد مطالعه در نظر گرفتیم، لذا هدف اصلی این مطالعه راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی می‌باشد و همچنین، با توجه به این‌که محققان مختلف بر مفید و مناسب بودن رهیافت گردند تئوری برای مطالعه‌ی عمیق در زمینه‌های مختلف تأکید کرده‌اند، نتایج این مطالعه، به ارایه راهکارها و پیشنهادهایی کاربردی در جهت کمک به برنامه‌ریزان به توسعه ی روستاها منتهی می‌شود. برنامه‌ریزان می‌توانند از نتایج این مطالعه به منظور تدوین برنامه‌هایی برای ایجاد و راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی، گام‌های موثری بردارند.

پیشینه‌ی تحقیق

اسمیت و موسانگو (۲۰۱۵)، تحقیقی با عنوان "شغل‌های پرهزینه و دشوار سبز" در ایالات متحده در سال ۲۰۱۲ انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که برخی از هزینه‌هایی که ایالات متحده در ایجاد شغل با آن روبرو است برنامه‌هایی است که سازمان کار و انرژی از آن حمایت می‌کند. در قسمت نتیجه-گیری این تحقیق تجارب چینی‌ها و آمریکایی‌ها در استفاده از انرژی‌های تجدید پذیر مورد مقایسه قرار گرفته است و بر این نکته تأکید شده است که اگر مشاغل سبز مشمول کمک‌های دولتی باشند باعث مزیت این مشاغل نسبت به سایر شغل‌ها می‌شود (۱۴). فارینلی و همکاران (۲۰۱۱)، بیان می‌کنند که کارآفرینان سبز از اهمیت حیاتی در اقتصاد برخوردارند و سهم قابل توجهی در ایجاد شغل دارند و به عنوان موتور تحولات به رسمیت شناخته می‌شوند (۱۵). کرکوود و والتون (۲۰۱۰)، کسانی که در کسب و کار با ارزش سبز بر اساس اصل پایداری به فروش محصولات سبز فعالیت می‌کنند. این‌ها نه تنها به سود اقتصادی می‌رسند بلکه اثرات مثبت دیگری بر جامعه می-

بیان می‌کنند. اقتصاد سبز با توجه به برقراری شرایط کار شایسته در راستای حمایت اجتماعی از نیروی کار و خلق فرصت‌های شغلی دوست‌دار محیط زیست، موجب خلق مشاغل سبز می‌شود. یکی از راهکارهایی که می‌تواند به استفاده بهینه از ظرفیت‌های موجود کمک کند و ظرفیت جدیدی برای توسعه اشتغال روستایی فراهم آورد، مشاغل سبز است آموزش‌های مهارتی و کارآفرینی، متناسب با کسب و کارهای سبز مانند کشاورزی ارگانیک، تولید غذای سالم، صنایع فراوری و مدیریت تلفیقی آفات مورد توجه قرار گیرد و از سوی دیگر، فرهنگ اقتصاد سبز و بازده اقتصادی دراز مدت آن در مناطق روستایی نهادینه شود (۲۱). نویدی نیا و خوشحال (۱۳۹۴)، در پژوهش خود با عنوان نقش مشاغل سبز در بکارگیری از انرژی‌های تجدیدپذیر و تأثیر آن بر کاهش آلودگی محیط زیستی بیان می‌کنند این مشاغل در بخش‌های کلیدی نظیر مباحث انرژی تجدیدپذیر شامل انرژی خورشیدی، نیروی آب، نیروی باد، انرژی حاصل از توده زیستی قابل بررسی است استفاده از انرژی‌های نو و ایجاد مشاغلی که فعالیت ناشی از آن‌ها سب کاهش اثرات سوء بر محیط‌زیست خواهد شد. بستر سازی و ایجاد مشاغل سبز از طریق بکارگیری انرژی‌های تجدید پذیر نیازمند ابزارهای مالی، قانونی، توسعه تکنولوژی و افزایش آگاهی، ظرفیت سازی و آموزش می‌باشد (۲۲).

به طور کلی نتایج تحقیقات پیشین نشان می‌دهد که کارآفرینی سبز یک مدل جدید از کارآفرینی با سه حوزه عمده: ۱- رشد اقتصادی و اشتغال پایدار، ۲- کارآفرینی و ۳- توسعه پایدار است که اگر شرایط ایجاد آن در روستاها فراهم شود منجر به مهاجرت معکوس روستاییان، ایجاد اشتغال، کاهش بیکاری و فقر اقتصادی و حفظ محیط‌زیست می‌شود که این عوامل زمینه‌ی توانمندسازی روستاییان را فراهم می‌کند.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر، کیفی و از نوع گرند تئوری است و تکنیک مورد استفاده برای جمع آوری داده‌ها، مصاحبه بود. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده نیز از سه مرحله کد گذاری (باز، محوری و انتخابی) استفاده شد. این روش،

آفرینش نظریه به روش استقرایی و تلاش برای درک و احساس مناسب از وقایع روزمره است. همچنین تلاشی است برای درک دنیای مشارکت‌کنندگان، آن طور که خود آن‌ها ساخته‌اند (۲۳). از نرم افزار MAXQDA 11 که دارای عملکرد عالی برای تجزیه و تحلیل حرفه‌ای داده‌های کیفی از جمله روش گراند تئوری (نظریه داده بنیاد، نظریه بنیادی یا نظریه زمینه ای) است، استفاده شد. پس از تبدیل داده‌ها به متن، خط به خط آن‌ها را مطالعه و کدگذاری کردیم که حاصل این کار ایجاد مفاهیم^۱ و مقوله‌های^۲ (کدگذاری باز) متعددی در تحقیق بود که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

مثال اول: (داده خام) من معتقدم که برای راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی به بازار مصرف محصولات سبز نیاز داریم (مفهوم): بازار مصرف محصولات سبز

مثال دوم: (داده خام) من معتقدم که برای راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی به اعتبارات بانکی (وام) نیاز داریم (مفهوم): اعتبارات بانکی

مثال سوم: (داده خام) من معتقدم که برای راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی به فرهنگ مصرف غذای سبز و سالم نیاز داریم (مفهوم): فرهنگ مصرف محصولات سبز

جدول ۱- برخی از مفاهیم نهایی موجود در تحقیق

Table 1. Some of the concepts contained in the study

تکنولوژی تولید محصولات سبز	کلاس‌های آموزشی ترویجی کارآفرینی سبز	بازار مصرف محصولات سبز	شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای محصولات سبز	وسایل مجهز برای تولید محصولات سبز	نهادها و مواد اولیه تولید محصولات سبز
دانش فنی و محلی محصولات سبز مردم روستایی	وجود صنایع فراوری و تبدیلی محصولات سبز	نظام مدیریت و فروش محصولات سبز	نظام تولید و توزیع محصولات سبز	پتانسیل جغرافیایی و اکولوژیکی برای راه-اندازی کارآفرینی سبز	سرمایه راه اندازی کارآفرینی سبز
دسترسی به اعتبارات خرد	مشوق‌های دولتی	دسترسی به اعتبارات بانکی	نبودن قوانین دست و پاگیر بانک‌ها	نبودن قوانین دست و پاگیر شرکت‌ها	دسترسی به حمایت مالی
ایده کارآفرینانه	الگوی کارآفرینی	روحیه کارآفرینی	فرصت‌های کارآفرینی	فرهنگ کارآفرینی و خود اشتغالی	فرهنگ کسب و کار
	نگاه پایدار گرایانه به محیط‌زیست	فرهنگ مصرف محصولات سالم	فرهنگ پرداخت پول بیشتر در ازای محصولات سالم‌تر	فرهنگ احترام به محیط‌زیست	فرهنگ تولید محصولات سالم

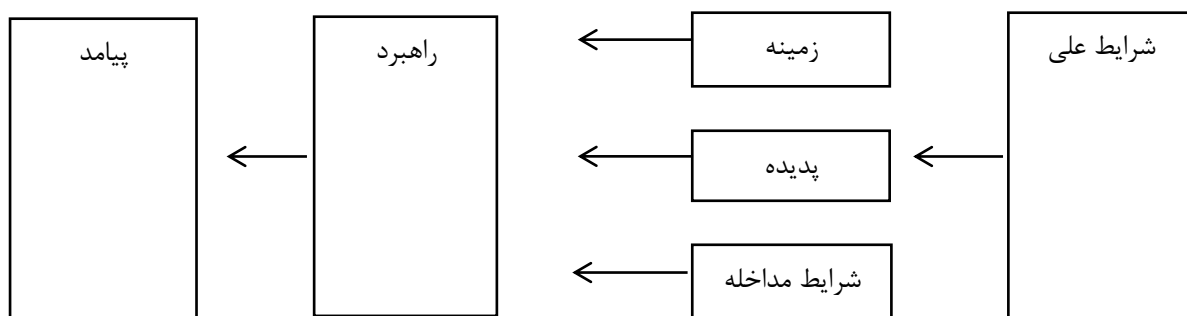
منبع: یافته‌های حاصل از تحقیق

مقوله:
فرهنگ تولید محصولات سبز

- ← (مفهوم ۱) فرهنگ تولید محصولات سالم
- ← (مفهوم ۲) فرهنگ احترام به محیط‌زیست
- ← (مفهوم ۳) فرهنگ پرداخت پول بیشتر در ازای محصولات سالم‌تر
- ← (مفهوم ۴) فرهنگ مصرف محصولات سالم
- ← (مفهوم ۵) نگاه پایدارگرایانه به محیط‌زیست

سه مرحله کد گذاری که برای تکوین منسجم، منظم و مشروح نظریه به کار می‌رود عبارتند از: کد گذاری باز؛ محوری^۲ و انتخابی^۳. فرایند کد گذاری محوری با استفاده از یک پارادایم^۴ که متضمن شرایط علی^۵، پدیده^۶، زمینه^۷، شرایط میانجی^۸، کنش یا راهبردهای کنش^۹ و پیامدهاست صورت می‌گیرد (۲۴). که در شکل شماره یک به تصویر کشیده شده است:

- 1- Open coding
- 2- Axial coding
- 3- Selective coding
- 4- Paradigm
- 5- Causal condition
- 6- Phenomena
- 7- Context
- 8- Intervening conditions
- 9- Action/interaction strategies
- 10- Consequences

شکل ۱- مدل پارادایمی در رهیافت گرنند تئوری (۲۴ و ۲۵)

Figure 1. Model paradigm Grounded Theory approach (24, 25)

یافته‌های تحقیق

با توجه به فرایند تحقیق و تجزیه و تحلیل داده‌ها و رسیدن به مفاهیمی چون نهاده‌ها و مواد اولیه تولید محصولات سبز، وسایل مجهز برای تولید محصولات سبز، پتاسیل جغرافیایی و اکولوژیکی برای راه‌اندازی کارآفرینی سبز، فرهنگ کارآفرینی و خود اشتغالی و ... این امکان فراهم شد تا با تکیه بر دیدگاه پاسخ‌گوییان به مدلی فرضی در مورد راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی دست یابیم که در ادامه به توضیح عناصر و مولفه‌های این مدل پرداخته می‌شود.

شرایط علی مربوط به راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی:

شرایط علی که اساتید برای راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی در نظر داشتند «زیرساخت‌های ایجاد کارآفرینی سبز»، «فرهنگ ایجاد کارآفرینی سبز»، «چارچوب‌های حمایتی برای ایجاد کارآفرینی سبز» و «فرهنگ تولید محصولات سبز» بود.

یکی از عوامل موثر بر راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی که اساتید در نظر داشتند زیرساخت‌های کارآفرینی سبز بود که مورد تاکید بسیاری از آن‌ها بود و معتقد بودند برای ایجاد آن باید بسیاری از زیرساخت‌هایی مانند نهاده‌ها و مواد اولیه تولیدات سبز، وسایل مجهز برای حمل و نقل محصولات سبز، شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای، بازار مصرف محصولات سبز، تکنولوژی، سرمایه، نظام

در تحقیق حاضر تجزیه و تحلیل مفاهیم و داده‌های موجود، شکل‌گیری چندین پدیده بود. پدیده‌هایی مانند کارآفرینی سبز، فرهنگ کارآفرینی و خود اشتغالی. از آنجایی که تفسیر هر کدام از این پدیده‌ها مستلزم ترسیم یک مدل به شیوه کد گذاری محوری است و در نتیجه نیازمند توضیحات فراوان می‌باشد، از تفسیر آن‌ها در این بخش خودداری شده است. کد گذاری انتخابی نیز روندی است که طی آن طبقات به طبقه مرکزی مرتبط می‌شوند و نظریه حاصل از داده‌ها را شکل می‌دهد (۲۵). نمونه و جامعه آماری تحقیق اساتید رشته‌های کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه در پنج گرایش؛ مهندسی ترویج و آموزش کشاورزی، گیاه‌پزشکی، اصلاح نباتات، خاک شناسی و مهندسی علوم دام بودند. علت انتخاب این اساتید، آشنایی آن‌ها با مفهوم کارآفرینی سبز و داشتن نگاه پایدارگرانه به محیط-زیست بود. شیوه نمونه‌گیری مبتنی بر هدف بود. محقق در این نمونه‌گیری به طور هم‌زمان داده‌هایش را گرد آوری، کد گذاری و تحلیل می‌کند و تصمیم می‌گیرد که چه داده‌هایی در مرحله بعد گردآوری نماید و آن‌ها را از کجا پیدا کند تا بدین وسیله نظریه‌اش را در حین شکل‌گیری تدوین کند (۲۶). مهم‌ترین روش در گردآوری داده‌ها مصاحبه بود مصاحبه با پنج گرایش از رشته‌های کشاورزی صورت گرفت. میانگین زمان انجام مصاحبه‌ها تقریباً یک ساعت بود. هدف از انتخاب این نمونه‌ها دستیابی به دیدگاهی جامع درباره موضوع و رسیدن به اشباع نظری بود که پس از انجام مصاحبه با نمونه ۳۰ نفری در پنج گرایش در رشته‌های کشاورزی به حصول رسید.

آن اذعان داشتند اما تعداد بیشتری از اساتید در زمینه‌ی شرایط علی موثر بر کارآفرینی سبز، زیر ساخت‌های کارآفرینی سبز و فرهنگ ایجاد کارآفرینی سبز را موثر می‌دانستند. حال آنکه اساتید گرایش اصلاح نباتات بیشتر به فرهنگ تولید محصولات سبز تاکید داشتند، و چارچوب‌های حمایتی از کارآفرینی سبز از جمله عاملی بود که مورد تاکید همه شرکت‌کنندگان در تحقیق بود.

شرایط مداخله‌گر موثر بر راهبردها:

شروط مداخله‌گر، شرایطی هستند که باعث می‌شوند اتخاذ راهبردها، تسهیل یا محدود شود. یکی از این شرایط، وجود برنامه‌های آموزشی موثر در زمینه‌ی کارآفرینی سبز و کسب و کار سبز، وجود مروجین آگاه در زمینه‌ی انواع روش‌های کارآفرینی و به خصوص کارآفرینی سبز و وجود الگوهای موفق کارآفرین روستایی بود که اگر فراهم نباشند راه اندازی و ایجاد کارآفرینی سبز با سختی‌های بسیاری رو به رو می‌شود.

راهبردهای مربوط به راه‌اندازی کارآفرینی سبز:

از راهبردهای ایجاد و راه‌اندازی کارآفرینی سبز، افزایش فرصت‌های شغلی، افزایش قدرت اقتصادی، خود اشتغالی و افزایش درآمدهای اجتماعی در بخش روستایی بود.

زمینه‌ی مربوط به راه‌اندازی کارآفرینی سبز :

زمینه یک پدیده، در واقع همان محل حوادث و وقایع متعلق به یک پدیده است که در طول طیف بعدی نشان‌گر سلسله شرایط خاصی است که در آن راهبردهای کنش/اکنش متقابل صورت می‌گیرد. در پژوهش حاضر محل وقوع پدیده (یعنی کارآفرینی سبز) روستاها بود. اتخاذ راهبردهایی مانند افزایش فرصت‌های شغلی، افزایش قدرت اقتصادی، خود اشتغالی و افزایش درآمد‌های اجتماعی در بخش روستایی بودند به بیان دیگر اتخاذ راهبردهای مذکور از شرایط مداخله‌گر تاثیر می‌پذیرد.

پیامدهای بکارگیری راهبردها:

از پیامدهای اتخاذ راهبردی مانند افزایش فرصت‌های شغلی، افزایش قدرت اقتصادی، خود اشتغالی و افزایش درآمد‌های اجتماعی در بخش روستایی بودند که اگر این راهبردها صورت گیرند در بین روستاییان کاهش فقر اقتصادی، کاهش بیکاری،

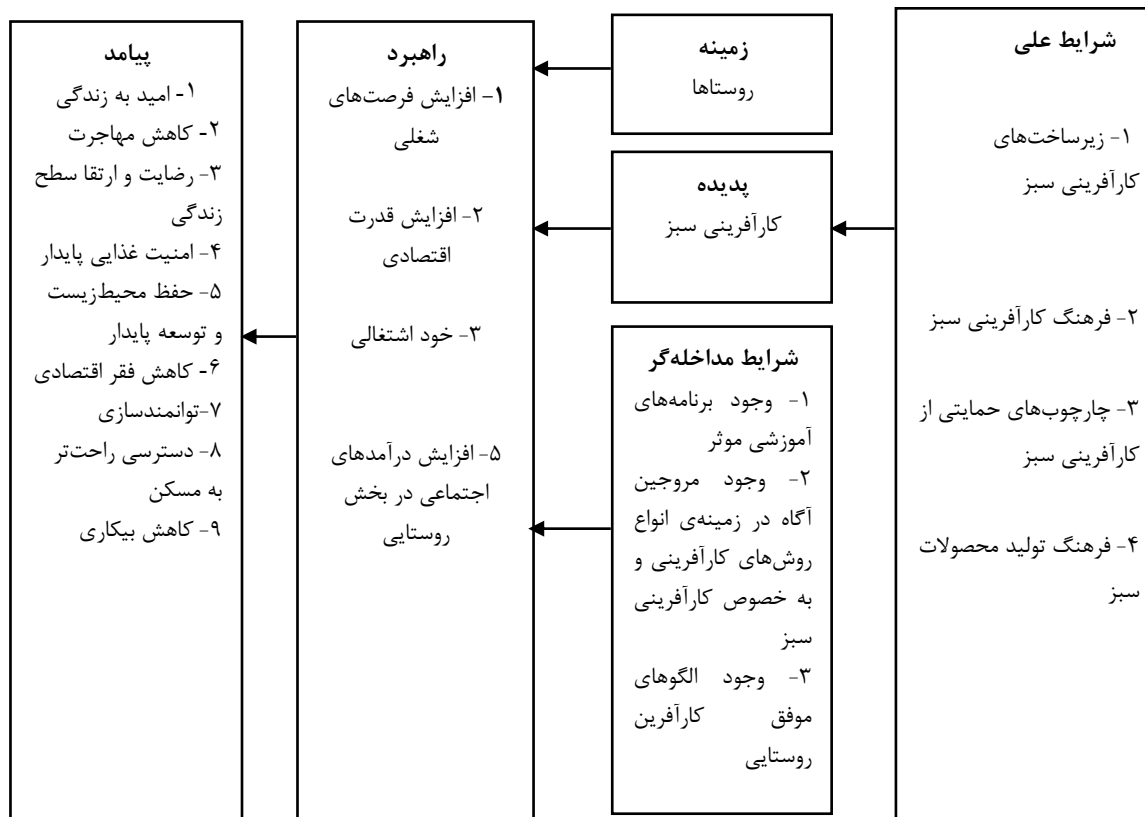
مدیریت و فروش محصولات سبز، وجود صنایع فرآوری و تبدیلی محصولات سبز، دانش فنی و محلی محصولات سبز مردم روستایی و پتانسیل جغرافیایی و اکولوژیکی باید فراهم شود تا زمینه‌ای برای راه‌اندازی کارآفرینی سبز باشند در غیر این صورت راه‌اندازی کارآفرینی سبز در روستاها به سختی صورت می‌گیرد. یکی دیگر از عوامل موثر بر راه‌اندازی کارآفرینی سبز که اساتید در نظر داشتند فرهنگ ایجاد کارآفرینی سبز بود و معتقد بودند باید در روستاها فرهنگ کسب و کار، فرهنگ کارآفرینی و خود اشتغالی، فرصت‌های ایجاد کارآفرینی، روحیه-ی کارآفرینی، الگوهای کارآفرینی و ایده‌های کارآفرینی وجود داشته باشند تا شرایط ایجاد آن فراهم شود. از دیگر عوامل موثر که اساتید در نظر داشتند چارچوب‌های حمایتی از کارآفرینی سبز بود و بر این امر تاکید داشتند که باید عواملی مانند دسترسی به حمایت‌های مالی، نبودن قوانین دست و پاگیر بانکی برای ایجاد کارآفرینی سبز، دسترسی به تسهیلات وام-های بانکی و مشوق‌های دولتی برای روستاییان وجود داشته باشند تا زمینه‌های اولیه راه اندازی آن فراهم شود. از شرایط دیگری که اساتید در نظر داشتند و به آن بسیار تاکید می‌کردند فرهنگ تولید محصولات سبز بود آنها معتقد بودند که باید فرهنگ تولیدات سبز، فرهنگ مصرف محصولات سبز، فرهنگ پرداخت پول بیش‌تر در ازای محصولات سالم‌تر، فرهنگ احترام به محیط‌زیست و نگاه پایدار گرایانه نسبت به محیط‌زیست در بین مردم روستایی حاکم باشد تا زمینه‌ی راه اندازی کارآفرینی سبز فراهم شود.

پدیده‌ی ناشی از شرایط علی:

در یک نگاه کلی، دیدگاه پنج گرایش از اساتید رشته‌های کشاورزی، در زمینه‌ی راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی از همدیگر متمایز بودند. بیشتر این افراد جنبه‌هایی دیگر مانند دانش و آگاهی، نگرش، انگیزش و مهارت مردم روستایی از مفهوم کارآفرینی سبز در راه‌اندازی آن را موثر می‌دانستند شایان ذکر است که بیشتر مشارکت‌کنندگان توانمندسازی فقرای روستایی با ایجاد و راه‌اندازی کارآفرینی سبز (پدیده) را قبول داشته و بر

و مهم‌تر از همه حفظ محیط‌زیست و توسعه پایدار که یکی از مهم‌ترین ابعاد کارآفرینی سبز است فراهم می‌شود.

دسترسی راحت‌تر به مسکن، امید به زندگی، کاهش مهاجرت، رضایت و ارتقا سطح زندگی، امنیت غذایی پایدار، توانمندسازی

شکل ۲- مدل پارادایمی راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی
Figure 2. Paradigmatic model launches green entrepreneurship as a way to empower the rural poor

بحث و نتیجه گیری

محصولات و فرآیندهای پایدار شناخته شده است از این رو کارآفرینی سبز و کسب و کارهای سبز می‌تواند درآمد و فرصت های اشتغال قابل ملاحظه‌ای در روستاها ایجاد نماید (۲۸). بر همین اساس در این پژوهش سعی شد، راه‌اندازی کارآفرینی سبز به عنوان راهکاری در جهت توانمندسازی فقرای روستایی از دیدگاه اساتید دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی بررسی شود. بعد از مصاحبه با اساتید رشته‌های کشاورزی و بحث و گفتگو راجب راه‌اندازی کارآفرینی سبز در توانمندسازی فقرای روستایی دیدگاه آن‌ها در چهار دسته جای گرفت، اولین دسته از دیدگاه‌ها زیرساخت‌های ایجاد کارآفرینی سبز بود که مورد تاکید بسیاری از آنان بود و معتقد بودند برای ایجاد کارآفرینی سبز باید بسیاری از زیرساخت‌ها فراهم شود در غیر این صورت راه‌اندازی کارآفرینی سبز در روستاها به سختی صورت می‌گیرد.

از آنجایی که در اکثر مناطق جهان روستاها از جمله نواحی فقیر و در حال فرسایش منابع محسوب می‌شوند، اندیشمندان و سیاست‌گذاران توسعه بر این باورند که باید جدای از سیاست‌ها و استراتژی‌های کلان توسعه و توسعه اقتصادی (که بسیار دارای اهمیت نیز هستند)، به طور ویژه و مشخص به امر توسعه روستاها و ریشه‌کنی فقر حاکم بر آنها پرداخت (۲۷)، این مهم میسر نمی‌شود مگر با توانمندسازی روستاییان، ازجمله راهکارهای بیرون رفت از وضعیت بحرانی و فقر روستایی، اشتغال و توسعه جوامع محلی روی آوردن به مقوله کارآفرینی روستایی است، در این راستا باید اذعان داشت، از تازه‌ترین راهبردهای توسعه روستایی، توسعه کسب و کارهای کوچک و ایجاد مشاغل سبز مخصوصا کارآفرینی سبز است. کارآفرینی سبز به عنوان عاملی مهم برای ایجاد تغییر و تحول به سمت

کارآفرینی و کارآفرینی سبز، توسعه کسب و کارهای کشاورزی و روستایی بر پایه نیازسنجی، آموزش و بازآموزی، ارایه مشوق‌ها، بهره‌گیری از نیروهای متخصص و کارشناس در تیم‌های مشاوره ترویجی و غیره؛

- (۵) فراهم کردن زیرساخت‌های اولیه کارآفرینی سبز از سوی دولت با مشارکت تشکل‌های محلی، ارگان‌ها و دستگاه‌های دولتی ذی ربط نهادهای میانجی نظیر سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، خانه کشاورز، سازمان‌های غیردولتی و غیره؛
- (۶) و برای سرعت بخشیدن به کارآفرینی سبز روستایی، می‌توان با توسعه و سرمایه‌گذاری در شرکت‌های روستایی و تقویت بازارهای سبز ظرفیت‌سازی کرد و آموزش‌های مهارتی و کارآفرینی، متناسب با کسب و کارهای سبز مانند صنعت بازیافت، انرژی‌های نو و کشاورزی ارگانیک مورد توجه قرار داد و از سوی دیگر، فرهنگ کارآفرینی سبز و کسب و کار سبز در دراز مدت در مناطق روستایی نهادینه کرد.

Reference

1. Purtaehery, m. Talebi, h. Roknodineftekhari, a. 1390. Economic and Social Factors Affecting Rural Poverty Reduction with Emphasis on Ultimate Poverty: Qolestan Section of Qom Province, Quarterly Journal of Space Planning and Planning1 (2), Pages: 61-80. (In Persian)
2. Mohamadi, b. Cheraghi, m. Yazdani, z. 1393. Analysis of the Factors Affecting the Spatial Distribution of Poverty in Rural Areas, with Emphasis on Socioeconomic Characteristics (Case Study: Mahmoud Abad Village, Shahin Dezh), Journal of Geography and Urban-Regional Studies, No. (13), Pages: 96 -83

دومین دسته از دیدگاه‌ها فرهنگ ایجاد کارآفرینی سبز بود و معتقد بودند باید در روستاها فرهنگ کارآفرینی و خود اشتغالی وجود داشته باشد تا شرایط ایجاد آن فراهم شود. سومین دسته از دیدگاه‌ها چارچوب‌های حمایتی از کار آفرینی سبز بود و بر این امر تاکید داشتند که باید آن دسته از عوامل وجود داشته باشد تا زمینه‌های اولیه راه اندازی آن ایجاد گردد و در نهایت چهارمین دیدگاه فرهنگ تولید محصولات سبز بود که باید در جامعه روستایی حاکم باشد تا زمینه‌ی راه اندازی کار آفرینی سبز فراهم گردد، و در یک جمع بندی کلی بر زیرساخت‌های ایجاد و راه اندازی کارآفرینی سبز و فرهنگ ایجاد کارآفرینی سبز به عنوان شرایط اولیه ایجاد آن تاکید داشتند. از این رو نتایج حاضر با نتایج تحقیقات اسمیت و موسانگو (۲۰۱۵)، لیهر (۲۰۱۲)، فارینلی و همکاران (۲۰۱۱)، آلن و مالین (۲۰۰۸)، سپه پناه و موحدی (۱۳۹۴)، گوهرشاهی (۱۳۹۴)، حسین‌زاده و همکاران (۱۳۹۴) و نویدی نیا و خوشحال (۱۳۹۴) هم‌خوانی دارد. از این رو پیشنهاد می‌شود برای ایجاد و راه اندازی کارآفرینی سبز:

- (۱) حمایت‌های نهادی و اعتباری از راه‌اندازی تعاونی‌های کارآفرین و کسب و کارهای مولد از سوی زنان و جوانان روستایی به ویژه در زمینه‌ی کارآفرینی و کسب و کار سبز؛
- (۲) سازماندهی و گسترش خدمات مشاوره فنی، آموزش‌های کوتاه مدت، زودبازده، متناسب با بازار و کاربردی در بخش توسعه‌ی کارآفرینی کشاورزی و روستایی، ساماندهی شبکه پشتیبانی کارآفرینی سبز و ایجاد پرورشگاه‌های کارآفرین در مناطق روستایی؛
- (۳) تغییر نگرش کارآفرینان در بخش کشاورزی و روستایی، در جهت به کارگیری اصول پایداری در فعالیت‌های تولیدی از طریق آشناسازی و برگزاری دوره‌های آموزشی با محوریت پایداری و کسب و کار سبز؛
- (۴) توانمندسازی و ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای کارگزاران ترویجی در زمینه توسعه و ترویج

- and future directions." *Journal of Business Venturing* 25.5: 439-448.
10. Sepahpanah, m. Movahedi, r. 1394. Sustainable Entrepreneurship a New Approach to Agriculture, *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, Volume II, pp. 36-19(In Persian)
 11. Abdolahzade, gh. Sharifzadeh, m. 1394. Integration of Sustainability in the Entrepreneurship Process: Explaining the Concept, Needs and Requirements of Sustainable Entrepreneurship and Green Business, *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, Vol. 1, p. 63-39. (In Persian)
 12. Barzegari, z.Zamani, m. 1390. Green entrepreneurship; A new approach to economic development (barriers and moves). National Conference on Entrepreneurship, Cooperatives, Economic Jihad. (In Persian)
 13. Hossainzadeh, a. Yusefpor, m. Ahadzadeh, s. 1394. The role of skills training and entrepreneurship in the development of green and sustainable rural businesses, national conferences and decent work and green jobs. Teacher's House, Bandar Anzali Beach Village, Pages: 353-346. (In Persian)
 14. Smit, S., & Musango, J. K. 2015. Towards connecting green economy with informal economy in South Africa: A review and way forward. *Ecological Economics*, 116, 154-159.
 15. Farinelli, F., Bottini, M., Akkoyunlu, S., & Aerni, P. 2011. Green entrepreneurship: the missing link towards a greener economy. *ATDF Journal*, 8(3/4), 42-48.
 16. Kirkwood, J., & Walton, S. 2010. What motivates ecopreneurs to start businesses?. *International Journal of*
 3. Kord, b. Abtin,a. 1392. Investigating the Factors Affecting the Development of Rural Entrepreneurship in Sistan and Baluchestan, *Journal of Geography and Development*, No. 32, Pages: 14-1(In Persian)
 4. Azizpour, f. khalili, a. Mohsenzade, a. Hossienihasel, s. 1391. nalysis and Evaluation of the Economic Impact of Conducting a Conduct Plan on Rural Settlements in the Country, *Housing and Environment of the Village*, No. 30 (135), Pages: 84-7. (In Persian)
 5. Megar, 2004.Empowerment; What is it, mcb University Press Group & Management,pp. 29-31.
 6. Sohrabivafa, s.1392. Role of Entrepreneurship in Rural Development with Emphasis on Agricultural Land Integration, Case Study: Kharroud Village - Khodabandeh County, Master's Thesis for Geography and Rural Planning, Zanjan University, Pages: 38. (In Persian)
 7. Heidari Sareban, V. 2012, Prioritizing Major Barriers to Rural Women's Entrepreneurship, Using AHP Method Case study: Ardebil province. *Womens studies(Sociological & Psychological)*, Vol 10, No 2. (In Persian)
 8. Hall, Jeremy K., Gregory A. Daneke, and Michael J. Lenox. 2010 "Sustainable development and entrepreneurship: Past contributions and future directions." *Journal of Business Venturing* 25.5: 439-448.
 9. Hall, Jeremy K., Gregory A. Daneke, and Michael J. Lenox. 2010 "Sustainable development and entrepreneurship: Past contributions

- Teacher's House, Bandar Anzali Beach Village, Pages: 425-417. (In Persian)
23. Hajbagheri.M. Salsali. m. Parvizi, s. 1386. Qualitative research methods. Tehran, Nizar Ney, Pages: 125-120. (In Persian)
 24. Ashtrus, a. Korbin, j. 1385. Principles and methods of qualitative research. Basic Theory and Practices, Translated by: Buik Mohammadi, Tehran, Research Institute for Humanities and Cultural Studies, Pages: 97. (In Persian)
 25. Hajbagheri.M. Salsali. m. Parvizi, s. 1386. Qualitative research methods. Tehran, Nizar Ney, Pages: 125-120. (In Persian)
 26. Flik, a. 1387. An Introduction to Qualitative Research, Translation: Hadi Jalili, Tehran, Nejar Ney, Pages: 87.
 27. Baniasadi, N., M.S. Ebrahimi and A. KHatonabadi. 2013. Factors Influencing the Development of Rural Entrepreneurship-A Case Study of Iran. Advances in Environmental Biology, 7(8): 1930-1936. (In Persian)
 28. Hossainzadeh, a. Yusefpor, m. Ahadzadeh, s. 1394. The role of skills training and entrepreneurship in the development of green and sustainable rural businesses, national conferences and decent work and green jobs. Teacher's House, Bandar Anzali Beach Village, Pages: 353-346. (In Persian)
 - Entrepreneurial Behavior & Research, 16(3), 204-228.
 17. 19 Allen, J. C., & Malin, S. 2008. Green entrepreneurship: a method for managing natural resources?. Society and Natural Resources, 21(9), 828-844.
 18. Sepahpanah, m. Movahedi, r. 1394. Sustainable Entrepreneurship A New Approach to Agriculture, Journal of Entrepreneurship in Agriculture, Volume II, pp. 36-19. (In Persian)
 19. Larijani, m. Rabiee, a. Razi kordmahale, l. 1394. Providing Green Theories: Third Millennium Challenges for Environmental Conservation, National Conference, Worthy Occupation. Teacher's House, Bandar Anzali Beach Village, Pages 21-1. (In Persian)
 20. Goharshhi, gh. 1394. Green Entrepreneurship in the Village with Sustainable Development Approach (Case Study: Southern Khorasan Province Villages). National conference deserves a decent job. Teacher's House, Coastal Village of Bandar Anzali, Pages: 174-163. (In Persian)
 21. Hossainzadeh, a. Yusefpor, m. Ahadzadeh, s. 1394. The role of skills training and entrepreneurship in the development of green and sustainable rural businesses, national conferences and decent work and green jobs. Teacher's House, Bandar Anzali Beach Village, Pages: 353-346. (In Persian)
 22. Navidiniya, m. Khoshhal, A. 1394. The role of green jobs in the use of renewable energy and its impact on reducing environmental pollution, National Conference on Good Work,